

Svenskt kunskapscentrum för förnybara drivmedel

Etapp 3

Verksamhetsplan

2019-12-03

Innehåll

1	Bakgrund	2
2	Introduktion	3
3	Vision, syfte och mål	4
4	Verksamhets- och projektområden.....	5
	Samverkan	6
	Extern kommunikation	6
	Projekt och projektområden.....	6
5	Organisation	7
6	Budget och finansiering.....	9
7	Uppföljning och utvärdering	9

1 BAKGRUND

Omställningen till ett fossilfritt energisystem pågår. Skälet är bland annat att utsläppen av växthusgaser måste minska för att undvika klimatförändringar. Som ett led i detta har regeringen antagit en klimatlag vars mål syftar till att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären samt en reduktionsplikt för biodrivmedel. Reduktionsplikten syftar till att möta de mål som föreslås av Miljömålsberedningen gällande en reduktion av koldioxidutsläppen i transportsektorn med 70 % till 2030. Redan idag har Sverige en hög andel förnybara drivmedel i transportsystemet jämfört med andra europeiska länder¹. Dock har volymerna de senaste åren stagnerat för biodrivmedel så som etanol och biogas. Antalet eldrivna fordon har ökat men från mycket låga nivåer. Samtidigt har dock volymerna av HVO (Hydrogenated vegetable oils) ökat kraftigt vilket medfört att de totala volymerna förnybara drivmedel i transportsystemet ändå fortsatt växa. Förnybara drivmedel som en del av en hållbar transportsektor är dock inte en nationell angelägenhet utan en utmaning med stark internationell koppling. De flesta förnybara drivmedel säljs på en internationell marknad, vilket även gäller relaterade teknologier och fordon, och ur det perspektivet är Sverige en liten marknad. Vidare är merparten av de förnybara drivmedel som används i Sverige idag importerade eller producerade baserat på importerade råvaror och på motsvarande sätt exporteras en del av den mängd förnybara drivmedel som produceras i Sverige, exempelvis till Tyskland. Även styrmedel för området är en internationell angelägenhet i och med Sveriges medlemskap i EU.

Det finns goda möjligheter att ytterligare öka produktionen så väl som användningen av förnybara drivmedel i Sverige. Den betydande potentialen i kombination med den stagnation som området upplevt de senaste åren illustrerar vikten av att inte bara upprätthålla utan snarare öka insatserna på området med syfte att öka både tillgång och efterfrågan på hållbara förnybara drivmedel, både i närtid och på längre sikt. Omställningen rymmer stora möjligheter, men också risker och fallgropar och frågeställningarna är komplexa. För att kunna utnyttja möjligheterna på bästa sätt och undvika riskerna måste de avgörande besluten i företag och hos myndigheter baseras på bästa tillgängliga kunskap. Forskning och vetenskap är en viktig källa till sådan kunskap. För att beslutsunderlag ska ha förutsättningar att vara baserade på vetenskap och fakta måste forskningens resultat vara tillgängligt, nå ut och inte ge dubbla budskap. Samverkan mellan olika vetenskapliga discipliner och mellan olika aktörer med olika kunskap, erfarenhet och behov är för detta syfte avgörande.

¹ I slutet på 2016 16,9 % biodrivmedel enligt statistik från SPBI/Energimyndigheten samt ytterligare ca 3 % el, dock oklart hur stor del av elen som användes i transportsektorn som var förnybar. För år 2017 uppgick andelen biodrivmedel till 21,4 % enligt SCB och Energimyndigheten, och för år 2018 till 19,5%. Minskningen mellan 2017 och 2018 beror av en minskad användning av HVO.

2 INTRODUKTION

f3 är ett nationellt centrum för samverkan mellan industri, högskolor, institut och myndigheter med gemensamt intresse av att bidra till en hållbar transportsektor och med den gemensamma utgångspunkten att utveckling och produktion av hållbara biobaserade drivmedel i tillräckliga mängder är en av nyckelutmaningarna i den omställningen. Huvudfokus för f3:s verksamhet är att bidra till ökad kunskap om förutsättningarna för att försörja ett framtida transportsystem med förnybara och hållbara drivmedel, baserat på vetenskapligt grundad systemanalys. f3 har ingen politisk agenda och bedriver heller inte lobbyverksamhet rörande specifika drivmedel eller systemlösningar eller för sina parter respektive intresseområden.

Med förnybara, hållbara drivmedel avses inom f3:

- Hållbara biodrivmedel (utifrån resursanvändning, produktion och användning)
- Hållbar el som drivmedel för transporter
- Alternativa förnybara drivmedel, som inte är biodrivmedel, dvs t ex elektrobränslen och solbränslen²

Verksamheten inom f3 har hittills bedrivits i två etapper, Ettapp 1 2011-2013 samt Ettapp 2 2014-2017. Under f3:s andra etapp har man gemensamt med Energimyndigheten finansierat samverkansprogrammet Förnybara drivmedel och system för systeminriktad forskning inom området. f3 har under denna tid etablerat sig som en efterfrågad plattform och samverkansaktör på området och verksamheten har successivt utvecklats bland annat genom tillkommande finansiering från Vinnova för att arbeta som en Påverkansplattform mot Horisont 2020. Ettapp 3 planeras för perioden 2018-2021 (fyra år).

f3:s verksamhet styrs, förutom av denna verksamhetsplan, konsortialavtal och samverkansprogrammets programbeskrivning, av centrumets övriga styrdokument, vilka fastställs och uppdateras årligen av styrelsen:

- A. Styrelsens arbetsordning
- B. Uppdragsbeskrivning för koordinatörer
- C. Projektprocess
- D. Publiceringspolicy för f3-projekt och programprojekt
- E. Kommunikationsplan

² Se t ex Alternative and Renewable Transport Fuels (ART-Fuels) som specificeras som “2nd and 3rd generation alternative and renewable liquid and gaseous fuels (lignocellulosic, algae, microbial, power to gas/liquid, solar fuels, fuels from industrial waste gases, fuels from municipal solid waste, plastic waste and refinery waste, co-processing of biomass intermediates in existing refineries etc).

3 VISION, SYFTE OCH MÅL

Vision

f3 bidrar, genom vetenskapligt grundad kunskap, till utvecklingen av miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbara förnybara drivmedel, som en del i ett framtida hållbart samhälle och för omställningen mot en fossiloberoende fordonsflotta 2030.

Mission

f3 tar fram vetenskapligt grundat underlag som används av beslutsfattare inom policy, industri och akademi. Parterna arbetar gemensamt genom f3 med forskningsfinansiering och genomförande, kunskapsspridning och påverkansarbete.

Syfte

Syftet med f3:s verksamhet är att bidra med analyser som kan ligga till grund för vetenskapligt underbyggt beslutsstöd och ökad systemförståelse hos politiker, myndigheter, industri och andra organisationer gällande hur utveckling och användning av hållbara förnybara drivmedel kan bidra till förverkligandet av en fossiloberoende fordonsflotta – idag, imorgon och i framtiden.

Mål

Centrumets strategiska mål till slutet av f3:s Ettapp 3 (slutet av år 2021):

Samarbetet mellan de främsta forskande enheterna och företag/organisationer i Sverige har ytterligare breddats och intensifierats. Dessa anser sig fått möjlighet att utföra tvärgående forskning som bidrar såväl till den nationella utvecklingen som till den egna verksamheten.

Indikatorer:

- Antal projekt som innebär nya samarbeten
- Antal ”spin-offs” (EU-projekt, andra gemensamma FoU-projekt) från f3-projekt och -samverkan

Internationell samverkan stärker f3:s trovärdighet både nationellt och internationellt. f3 har identifierat viktiga internationella organisationer och aktörer inom området på alla kontinenter och samverkar aktivt med ett flertal av dem.

Indikatorer:

- Antal projekt som inkluderar samverkan med internationella organisationer eller aktörer i andra länder
- Internationellt utbyte genom möten, workshops, seminarier och liknande

f3 har en aktiv dialog med politiska instanser och myndigheter, vilka utnyttjar f3 som källa för faktaunderlag inför viktiga beslut inom området både i Sverige och utomlands samt vid politiska förhandlingar t ex inom EU.

Indikatorer:

- Antal direkta kontakter mellan f3 och politiker, tjänstemän, utredare och liknande samt aktiva förfrågningar från dessa om material/rapporter/möten från f3
- Antal hänvisningar till f3:s och samverkansprogrammets material i offentliga utredningar, strategiska dokument och liknande

Företag med verksamhet inom området ser f3 som en viktig kunskapskälla och använder rapporter från f3 som underlag vid samverkan med myndigheter och andra aktörer samt inför strategisk planering och beslut, t ex rörande utvecklingsinsatser och investeringar.

Indikatorer:

- Antal direkta kontakter mellan f3 och ledningen för industriföretag och organisationer (t ex genom riktade företagsseminarier) samt aktiva förfrågningar från dessa om material/rapporter/möten från f3
- Antal hänvisningar till f3:s material i företags strategiska dokument och liknande

Kommunikationen mellan f3 och verksamma aktörer på området är levande och präglas av öppenhet. Centrala aktörer inom området tar löpande del av f3:s kommunikation genom t ex nyhetsbrev och andra publikationer. Hemsidan är inom sitt område den mest besökta i Sverige.

Indikatorer:

- Antal besökare på hemsidan, prenumeranter på nyhetsbrev, etc.
- Antal genomförda seminarier, workshops och liknande samt antal deltagare och spridning mellan deltagande aktörer
- Antal nedladdade rapporter

4 VERKSAMHETS- OCH PROJEKTOMRÅDEN

Genom f3:s verksamhet utvecklas vetenskapligt grundat underlag som används av beslutsfattare inom policy, industri och akademi. Parterna arbetar gemensamt genom f3 med forskningsfinansiering och genomförande, kunskapsspridning och påverkansarbete.

Samverkansorganisationen f3:

- Bidrar med bred, vetenskapligt grundad och trovärdig kunskap som stöd för strategisk planering av åtgärder på kort sikt för att nå långsiktiga mål och visioner – till industri, myndigheter och politiska instanser
- Bedriver systeminriktad forskning kopplat till alla steg i värdekedjan för förnybara drivmedel, i form av synteser av aktuellt forskningsläge samt kompletterande studier
- Utgör en nationell plattform för samverkan mellan andra stora, relevanta FoI-program, gentemot EU:s forskningsprogram och för annat internationellt samarbete

I konkreta termer omfattar alltså verksamheten tre delar:

- **Samverkan** inom f3 och med övriga aktörer inom verksamhetsområdet – i Sverige och internationellt
- **Extern kommunikation** riktad mot experter, beslutsfattare, media och allmänt intresserade via digitala och fysiska kanaler
- Systeminriktade **projekt** som bidrar till ökad tillgänglig kunskap inom området och stärkt samverkan

Samverkan

Samverkan utgör grunden för centrumets verksamhet och omfattar samverkan mellan parterna, med myndigheter och politiska instanser samt med andra aktörer inom Sverige och internationellt. Samverkan inom f3 ska generellt överbrygga de traditionella uppdelningarna mellan teknik, systemanalys och samhällsvetenskap och bidra till fortsatt kompetensuppbyggnad hos parterna och övriga deltagande aktörer. En väl utvecklad samverkan möjliggör en effektiv kommunikation och är en förutsättning för genomförande av studier och analyser av hög kvalité.

För att utveckla och stärka samverkan genomför f3 en rad olika aktiviteter vilka beskrivs mer ingående i f3:s *kommunikationsplan* (E), samt delvis även i samverkansprogrammets kommunikationsplan.

Extern kommunikation

Extern kommunikation om f3:s verksamhet och resultat är av central betydelse, som ett verktyg både för ökad kunskap och utvecklad samverkan. Centrumets kommunikationsplan omfattar följande huvuddelar:

- Direkta kontakter med aktörer som representerar f3:s avnämare, t ex myndigheter, politiker, industriella aktörer, EU-organ och andra internationella samverkansorganisationer
- Spridning av f3:s fullständiga projektrapporter, sammanfattande resultatpresentationer och annat material från f3:s verksamhet, samt information om andra relevanta rapporter och litteratur
- Egen hemsida med uppdaterad, transparent och lätt tillgänglig information om verksamheten inom centret, men även om deltagande organisationer och deras verksamheter inom området samt om andra relaterade aktiviteter och aktörer
- Deltagande i och organisation av öppna seminarier, spridning av resultat via till exempel nyhetsbrev och media

Särskilt poängteras vikten av att tillgängliggöra resultat och slutsatser för beslutsfattare inom olika typer av organisationer och för internationella aktörer, genom val av till exempel språk och kommunikationskanaler.

Samverkansprogrammet har för programperioden 2018-2021 en separat kommunikationsplan.

Projekt och projektområden

Projekt som finansieras av f3 omfattar tvärvetenskapliga och systemorienterade studier inom fem olika projektområden (se nedan), relaterade till förnybara

drivmedel. Projekten ska sammantaget ge en helhetsbild av teknikval och resurser, aktörers preferenser och agerande, energieffektivitet, hållbarhet, styrmedel och kostnader samt andra förutsättningar för produktion och användning av hållbara förnybara drivmedel, beaktat olika tidsperspektiv.

Projektområden³:

1. Övergripande tekniska, ekonomiska och miljömässiga systemstudier
2. Aktörer, styrmedel och strategier
3. Jämförande systemanalys
4. Processintegration och effektivisering
5. Synteser

Knutet till f3:s verksamhet och inom dessa projektområden finansieras och genomförs projekt av två olika typer:

1. **Programprojekt** avser projekt som genomförs inom Samverkansprogrammet *Förnybara drivmedel och system*. Programmet finansieras gemensamt av Energimyndigheten (50%) och f3 (25%) och regleras av separat programbeskrivning, programhanteringsavtal och samarbetsavtal. Utlysningar genomförs en till två gånger per år.
2. Av f3 helfinansierade **mindre f3-projekt**, som initieras och genomförs helt inom f3. Dessa avser i allmänhet mindre projekt med fokus på t.ex. kunskapssynteser och framtagande av underlag till myndigheter.

Projektförslag kan komma från samtliga typer av organisationer, dvs från både högskola, institut och industri, och genomförs i samverkan. Processen för beslut och genomförande av projekt beskrivs närmare i *C. Projektprocess*.

Resultaten från projekten redovisas på ett, för avnämarna, transparent och relevant sätt i rapporter och genom publicering i enlighet med f3:s *publiceringspolicy* (styrdokument D).

5 ORGANISATION

Basen för centrumets organisation är dess parter samt den nära samverkan med Energimyndigheten, Västra Götalandsregionen och andra offentliga finansiärer.

Centrumets parter bildar genom ett inbördes avtal ett Konsortium. Parterna representerar akademi, institut och industri och bidrar gemensamt till verksamheten genom sina respektive kompetensområden. I avtalet anges att Chalmers Industriteknik, som en av parterna, är värd för centrumet med uppgift att vara avtalsslutande part gentemot Energimyndigheten, ansvara för programhanteringen och även i övrigt sköta centrumets förvaltning.

Ytterst styrs verksamheten gemensamt av parterna, genom partsstämman, det vill säga sammanträden där samtliga deltagande parter deltar med lika röster. Partsstämman tillsätter bl.a. f3:s styrelse och beslutar om centrumets budget. Centrumstyrelsen har, genom partsstämmans delegation, ansvar för centrumets

³ Mer detaljerad beskrivning av dessa projektområden återfinns i programbeskrivningen för samverkansprogrammet *Förnybara drivmedel och system*.

löpande verksamhet. Styrelsens arbete regleras i *Styrelsens arbetsordning* (styrdokument A). f3:s kansli, tillsammans med parternas koordinatörer (se nedan) ansvarar sedan för att verkställa styrelsens beslut, vilket innebär ansvar för f3:s dagliga verksamhet inom samverkan och kommunikation, projekthantering, administration med mera.

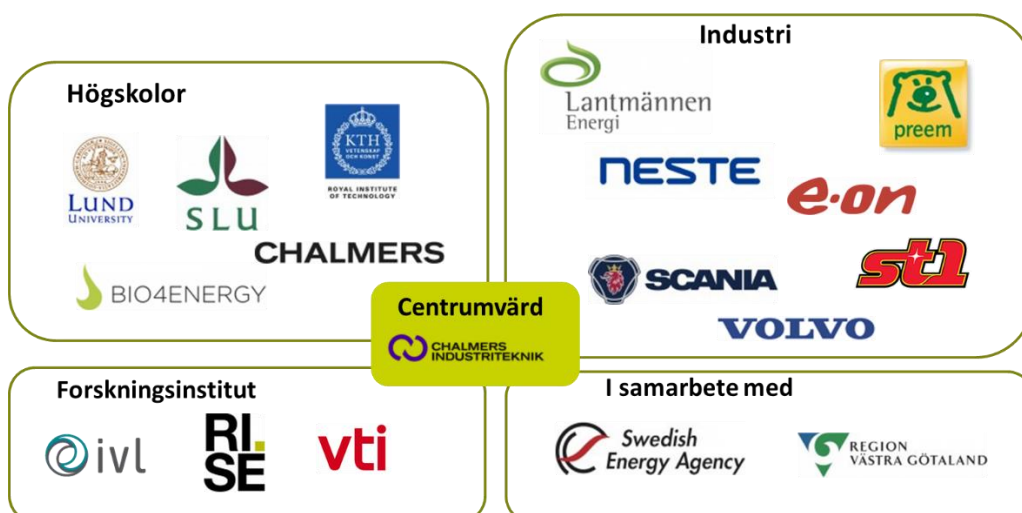
Centrumets ledning och styrning genom Partsstämma och Styrelse regleras av konsortieavtalet, där även parternas ansvar och åtaganden fastställs och centrumföreståndaren och centrumkansliets åtaganden och funktion beskrivs, se *Avtal för Svenskt kunskapscentrum för förnybara drivmedel – f3 2018-01-01*.

Parterna har i regel två representanter knutna till f3 vilka på olika sätt stöttar centrumkansliet och bidrar till centrumets verksamhet, en partskoordinator (se *B Uppdragsbeskrivning för koordinatörer*) och en partsrepresentant (se *Avtal för Svenskt kunskapscentrum för förnybara drivmedel – f3 2018-01-01*).

Som stöd för styrelsen i den långsiktiga, strategiska utvecklingen finns en strategigrupp. Strategigruppen sammankallas av f3:s ordförande. Koordinatorerna samverkar bland annat genom en koordinatorgrupp vilken leds av centrumkansliet. Utöver detta bildar parternas koordinatörer eller andra representanter arbetsgrupper, utifrån behov och särskilda frågeställningar. Exempelvis finns i slutet av Ettapp 2 en arbetsgrupp för f3:s arbete som Påverkansplattform och tidigare arbetsgrupper har funnits för att ta fram specifika rapporter samt för f3:s internationaliseringsarbete.

Samverkansprogram med Energimyndigheten

Enligt samarbetsavtalet med Energimyndigheten tillsätts ledamöter för programrådet till samverkansprogrammet *Förnybara drivmedel och system* i samråd med CIT som värd för f3. Dessa ledamöter nomineras av partsstämman och förslag till nomineringar tas fram av valberedningen.

Figur 1 f3:s parter och medfinansierare av olika delar av verksamheten Ettapp 3. Perstorp var part under perioden 2018-01-01 till 2019-06-30. VTI blev part 2019-01-01.

6 BUDGET OCH FINANSIERING

Centrumets grundverksamhet finansieras gemensamt av dess parter. Centrumet strävar efter en relevant representation av aktörer i partsgruppen och är öppet för tillträde från nya parter under ettappens gång.

Västra Götalandsregionen medfinansierar den verkställande organisationen och f3 som samverkansplattform. Under perioden 2016-2018 medfinansierade Vinnova f3:s påverkansarbete mot Horisont 2020 genom *Påverkansplattform f3*. Projektverksamheten inom samverkansprogrammet *Förnybara drivmedel och system* delfinansieras av Energimyndigheten och eventuella externa aktörer som deltar i projekten. Energimyndigheten och parterna finansierar också gemensamt samverkansprogrammets programhantering, vilket vilken uppdras åt CIT och är förlagd till f3:s kansli vid CIT. Utöver detta söks löpande medfinansiering till f3:s verkställande organisation och riktade utvecklingssatsningar från andra bidragsgivare. Verksamheten under Ettapp 3 planeras för fyra år.

Den totala budgeten för f3:s verksamhet som möjliggörs genom partsinsatser beräknas preliminärt uppgå till ca 22 Mkr under Ettapp 3. Varje part medfinansierar verksamheten med 350 kkr/år, varav minst 50% som kontantinsats. Av detta förväntas 11 Mkr gå till medfinansiering av projekt inom samverkansprogrammet och därutöver finansieras ett antal mindre f3-projekt. Slutlig fördelning av parternas insatser styrs löpande av parterna genom partsstämma och styrelsebeslut. Till detta tillkommer den offentliga medfinansiering av kansliet och programhantering samt Energimyndighetens och andra externa aktörers finansiering av samverkansprogrammets projekt vilket sammanlagt bedöms röra sig om minst 42 Mkr över perioden 2018-2021.

7 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Verksamhetsplanen bör i likhet med f3:s övriga styrdokument följas upp årligen. Uppdatering av verksamhetsplanen kan göras av partsstämman.

BILAGA A – Arbetsordning för f3:s styrelse

BILAGA B – Uppdragsbeskrivning för koordinatörer

BILAGA C – Projektprocess

BILAGA D – Publiceringspolicy för f3-projekt och programprojekt

BILAGA E - Kommunikationsplan